

Broj 137. prosinac, 2023.

GLASNIK

Kotorvaroškog kraja

Čestit Božić i sretna
Nova 2024. godina!

Izdavač:

Župni ured Rođenja B. D. M.

78220 Kotor Varoš

Tel./fax: 051 785 050

E-mail: mladi-kotorvaros@blic.net

www.kotorvaroskadolina.com

Redakcija: Viktorija Barišić, Luca Koroman,
fra Juro Aščić, fra Zoran Mandić, fra Anto
Šimunović, fra Petar Karajica, fra Marko
Bandalo, fra Stipo Marčinković

Glavni urednik: Fra Zoran Mandić

Tehnička obrada: Viktorija Barišić

Tiraž: 250 primjeraka

Tiska: "JU Centar za kulturu, sport i
informiranje" Kotor Varoš

CIJENA: 2,5 KM

BOŽIĆNA ČESTITKA

*Božić je vrijeme povratka i novosti. Ako se
vratimo Božiću, Božić će nas vratiti nama samima,
vratit će nas bližnjima, zajedništvu i Crkvi; vratit će
nas ljepoti novosti koja ne dijeli, ne otuđuje, ne
prijeti i ne unosi tjeskobu.*

*Neka Božić, blagdan milosrdne ljubavi Božje
prema čovjeku, postane blagdanom kršćanske
solidarnosti čovjeka prema čovjeku!*

*ČESTIT vam Božić, a Gospodina neka vas obdari
božićnom ljepotom i prati svojim blagoslovom i
mirom u domovini i diljem svijeta.*

*Sretan Božić i blagoslovljenu Novu 2024. godina
žele vam vašu svećenici!*

Dijete nade

Božić je svetkovina koja u svakom čovjeku budi osjećaje nade. Svatko od nas želi pratiti zvijezdu koja će ga voditi ispravnim životnim putem. Želimo osobno doživjeti betlehemske događaje, razumjeti ih pa i znati više o utjelovljenju. Događaj Isusova rođenja je i nakon tolikih stoljeća veliko nadahnuće za svakoga vjernika Božji znak i obećanje da nije ostavljen, i da njegov život neće završiti u ništavilu. Bog šalje Sina kako bi u bijedi i siromaštvu, povijen u jaslama iz kojih životinje jedu hranu postao obećano jelo ljudskim dušama. Blizina jaslama i mirnoća betlehemske noći budi sigurnost pastira i mudraca da je tek rođeno dijete dio našeg spasenja. Osjećamo stalnu prisutnost i potrebu prepoznavanja Isusa, njegove blizine u vjeri ili komadiću kruha na oltaru. Polaganje ljudskih nada u novorođenče je ostvarenje danog mesijanskog obećanja koje nam govori kako Bog nikada ne napušta čovjeka. Nada pouzdanja kako nas Bog izbavlja od naših tereta rađa se i živi u nama. Kada nam potamni vidik budućnosti, budi nas iz tromosti, hrabri, oslobađa, tješi i ukazuje nam nove mogućnosti i poticaje.

U Betlehemskoj štali ruše se očekivanja moćnog Mesije i daje se uvjerljivost Božjem zahvatu da vladati našim srcem nije uzaludno, već iskaz najveće Stvoriteljske ljubavi. Svaki čovjek treba osobno prepoznati znakove po kojima Bog objavljuje svoju prisutnost i odlučno prihvatiti ponuđeno spasenje.

Bog odlučno ulazi u naše živote s tako snažnom svjetlošću i dobrotom da sve što mi postizemo vlastitim snagama dobija novi smisao i značaj. Isusovo rođenje je proročka svjetlost. Svjetlost nade se rađa u svim trenucima kada je oko nas tama našeg života i zamršenih odnosa. Slušamo svetopisamske riječi koju izgovaraju velike osobe biblijske povijesti poput Zaharije, oca Ivana Krstitelja kada nam govori: „Po kojem će vas pohoditi Mlado sunce s visine da obasja one koji sjede u tmuni i sjeni smrtnoj, da upravi noge naše na put mira.“

Možemo reći kako naš život prolazi kroz tamne noći duše prema svjetlu vjere. Nekada nije lako ostati na osvijetljenom putu. Tada odlazimo u mrak. Često puta osjećamo kako nam je potrebno vrijeme susreta. Tako i naš susret s Isusom u jaslama, u nemoćima ovoga svijeta ne ostavlja nikoga ravnodušnim. Pred čudesnim Božjim zahvatom, pred poniznošću nevinog djeteta, stojimo zahvalni Bogu što nas ne odbacuje zbog naše grešnosti. Sva nas Pisma upućuju na radost spašenih. U nama se budi zahvalnost, stav poniznih, onih koji prepoznaju i prihvaćaju dar, kao dio ljepote i vlastitog dara života. Današnje jaslame, figure životinja, pastira, kraljeva, Marije, Josipa i malog djeteta Isusa upravo su plod čežnje svih ljudi da prikažu i sebi dočaraju tamnu noć Betlehema koja nije bila harmonična i idilična, ništa od onoga što mi u slatkoj priči zamišljamo.

Danas je velika većina roditelja koji s djecom žive upravo u tom neizvjesnom grču pred budućnošću. Slika betlehemske rođenja, ne smije nikako u nama buditi smirenost. Radost je puna života i pokretljivosti, ona nije umrtvljena. Kada je netko radostan njegovo ushićenje ne

ostaje uskraćeno brzih pokreta i življenja života u potpunosti. Zato su jaslice i slika naših života. U idiličnom osjećaju zaboravljamo na probleme, nutarnju tugu, skrivamo bijedu života i svoju golost od grijeha pred Bogom. Želimo romantičan život, koji je radostan, bez patnje, boli i tuge.

Ako se ugledamo na dijete u jaslama, ta slika bezbrižnog života nestaje sa svakim sljedećim izvještajem iz evanđelja. Nitko ne prima Mariju, trudnu majku u porođajnim trenutcima. Rađa u zabačenoj štatici. Bježi pred Herodom. U egipatskom izbjeglištvu. Samo su neki od naslova pripovijesti o Isusovom djetinjstvu koje su nam poznate. Vidimo život obilježen neprihvaćanjem od samoga početka. Danas imamo sliku društva i crkvenih osoba koji rado žele romantične obitelji i pri tom se pozivaju na Svetu Obitelj. Nitko ne govori o tamnim danima koje ta sveta Obitelj proživljava. Tako trudnoća od devet mjeseci, strahovi i zdravlje majke potiskuje se u neke druge planove. Rad i zaposlenje budućih roditelja je isto tako zanemareno dok se govori o natalitetu. Nažalost, slike naših zemalja na ovim prostorima govore kako se cijela rodbina, prijatelji i znanci raduju rođenju djeteta, događaju se velika slavlja pri rođenju, društvo ustaje u zaštitu nerođenih, svećenici propovijedaju o važnosti rađanja i ubijanju nerođene djece i prijete strašnim kaznama, ali nitko ne želi olakšati roditeljima pomoć oko podizanja i odgoja djeteta. Tko će se brinuti o njemu? Mogu li samo roditelji ili je to zadaća i društvenih institucija koje bi zakonima trebale štiti djecu i njihove obitelji?!

U mnogim našim razgovorima nastane mučna tišina koja govori puno više od tugaljive parole koju često slušamo u govorima onih koji brane natalitet i prava na život: „Rađajte, ali ostalo je vaša privatnost.“ Isus nas poziva na potrebu otkrivanja tamnih strana naših razmišljanja. Potrebno je pustiti svjetlost da prodire do svakoga djetinjstva za koje smo svi odgovorni. Svjetlo razuma u vjeri oko odgoja treba biti jače i suprotnije od vladajućeg stava i mišljenja da je život problem djeteta i njegovih roditelja. Prvotna radost novog života i rađanje novog djeteta biva umrtvljena našom egocentričnom mišlju da smo samo mi voljeni i rođeni iz ljubavi. Zato svetkovanje Božića budi sliku u svakom čovjeku bez obzira na godine kako je njegov život važan, ali i podsjeća da je čovjek kao biće nemoćan, krhak i prolazan.

Naša misao da smo nezamjenjivi ili nepotrebni u svijetu urušena je pred jaslicama. „Pred Djetetom u jaslama dijele se duhovi. Nama je to također poziv da odaberemo između svjetla i tame“; misli su velike filozofkinje i svete Edith Stein. Ona koja je svoj život izgubila u logoru smrti u Auschwitzu, u kratkom tekstu govori o Misteriju Božića, dok nam pojašnjava „kako na sjaj svjetla koje se širi oko jaslica

pada sjena križa.“ Kršćanstvo kao religija ne poznaje toliko privatnost i samoću ili da smo jedni drugima stranci. Upravo je to veliko čudo kršćanske noći. Svi se ljudi raduju rađanju, javlja se želja za sudjelovanjem u slavlju, svi žele biti prožeti svjetlošću dobrote. Svaki čovjek koji živi pokraj nas ili ga susrećemo na ulici je naš bližnji. Bližnji je potreban kako bi se zajedno približili Bogu. U danima kada nas obuzima sjena tereta križa upravo je bližnji onaj s kojim smo uzajamno prožeti darivanjem dobrote i suosjećanja. Zato i ovoga Božića u opčaranosti ukrasima, hranom i svim ugođajima zimske čarolije ne zaboravljajmo da svi kao pratitelji životnog puta Isusa koji je od samog rađanja bio odbačen, ne zaboravimo ljude koji žele živjeti slobodno.

Božić je poziv da ne ocrnjujemo ljude koje nazivamo prosjacima, da ne vraćamo s vrata siromašne, da budemo gostoprимljivi i gostoljubivi pa i nježniji u komunikaciji s drugima. Tako će drugi osjetiti da Božić ima radost i ushićenje na koje nas potiče evanđelje na stvaranje Kraljevstva Božjeg na zemlji. Tada nam slika Isusa može biti jasnija kada ga prepoznamo u bližnjima, gladnima lijepe riječi, razgovora, druženja ili samo trenutka da saslušamo mučnu situaciju najpotrebnijih. Isus nije rođen izvanvremenski niti je njegovo rađanje mit. Dok slavimo tu veliku tajnu naše vjere, sjetimo se da je ljudsko zajedništvo važno, da su važne sve naše obitelji i svi naši odnosi. Isus dolazi u određenom vremenu, mjestu i tradiciji, i poziva nas da i mi u svom vremenu odgovorimo Bogu. Poput Marije i Josipa koji su daleko od svojih obitelji, prijatelja i zavičaja i naša daljina dobija smisao u traženju blizine tek rođenog djeteta.

Vjera je rađanje novog života u nama i čista je milost, dar neba. Popraćena je tišinom i skrovitošću ulaska u zajednicu spašenih poput betlehenskog rođenja. Čovjek godinama gleda unatrag na svoju prošlost, svakim rođendanom i rođenjem novog naraštaja budi se nada kako će novorođenče donijeti radost i blagoslov svojim roditeljima. Sa svakim Božićom naša vjera osnažuje nadu da će iza nas ostati sve ono što je crno, mučno i beživotno. Isusovo rođenje je slavlje života koji nije lišen neugodnosti. Bolesti i patnje ipak daju nadu da životni krug ide prema vječnom rađanju, od osobne tame prema neprolaznoj svjetlosti.

U našem vremenu, u kojem svi čeznemo za obiteljskom toplinom, pokažimo širinu i dopustimo da se i u nama rodi Božje dijete, da se rode novi susreti, da nas naša osobna vjera potakne na darivanje drugih onim najpotrebnijim za život i da tako zajednički osjetimo blagoslov Božje blizine.

fra Zdenko Frljić

Svi Sveti u kotorvaroškoj kotlini 2023.godine

Naše tri župe Kotor Varoš, Sokoline i Vrbanjci imaju 18 grobalja.

U župi Kotor Varoš imamo groblja : Čepak, Slatina, Duratovci, Bilice, Zabrdje, Rokovo, Baščina i Šibovi - Novo Selo.

U župi Uznesenja Blažene Djevice Marije Sokoline imamo groblja: u Sokolinama, Jakotini, Zagrađu i Viševicama.

U župi sv. Franje u Vrbanjcima su groblja: Luke, Orahova, Draguljići, Rujevica, Postolje i Plitska.

Uz svetkovinu Svih Svetih Dušni dan sjećamo se svojih

pokojnih i dajemo im dužno poštovanje - sjećamo se njihovih dobrih dijela, njihove ljubavi i osjetimo silnu tugu i nostalgiju zašto još nisu tu s nama.

Na svakom groblju održana je sveta Misa. Župnici su istakli da je ove godine na misama po grobljima sudjelovalo je više vjernika nego unazad nekoliko godina.

Kako je 1.studeni padao u srijedu mise na grobljima su započele subotom i nastavili na dan Svih svetih a završili Svetom misom u Orahovi 4.11.2023. godine kako bi se vjernici mogli organizirati i sudjelovati na misnim slavljinama.

Mnogo vjernika je došlo iz svih krajeva Hrvatske i inozemstva. Bio je lijep vikend, lijepo vrijeme. Mnogi vjernici susreli su svoje prijatelje, rođake koje nisu godinama vidjeli tako da je ovo vrijeme bilo i vrijeme zajedničkih lijepih i tužnih uspomena.

Uz domaće župnike, fra Zorana Mandića i fra Juru Aščića u pomoć je priskočio i fra Pero Karajica.

Valja napomenuti da su sva naša groblja bila lijepo uređena i očišćena što pokazuje pravi osjećaj za ono što nam je vrijedno i sveto na čemu svima onima koji se za njih brinu i koji daju svoje priloge iskreno čestitamo, a hvala i svima onima koji su pripremili iće i piće za „misare“.

Viki

Zanimljivosti iz župa kotorvaroške kotline prije 50. godina

Da li znate?

Da je prije 50. godina u župi Kotor Varoš

Kršteno 136 vjernika

Vjenčano 37 para

Umrlo 24 vjernika

U župi Vrbanjci

Kršteno 92 vjernika

Vjenčano 14 parova

Umrlo 13 vjernika

U župi Sokoline

Kršteno 50 vjernika

Vjenčano 12 parova

Umrlo 9 vjernika

Te godine nije bilo krizme ali zato 1974. godine bilo je krizmano 506 djece.

Pastoralne aktivnosti

U sve tri naše župe živi oko 200 vjernika. Nedjeljne mise su redovito u filijalnoj crkvi u Zabrdju u 9,30, u kotorvaroškoj crkvi u 11 i u Vrbanjcima u 13 sati. Mladom nedjeljom u Kotor Varošu mise su u 11,00 h, u Vrbanjcima u 13,00 h i Sokolinama u 15 sati. Mise su redovito dobro posjećene, a u Sokolinama kada je lijepo vrijeme bude nas i do pedesetero.

Početak školske godine započeli smo i sa školskim vjeronaukom. Taj vjeronauk je obvezatan za svu djecu pa i

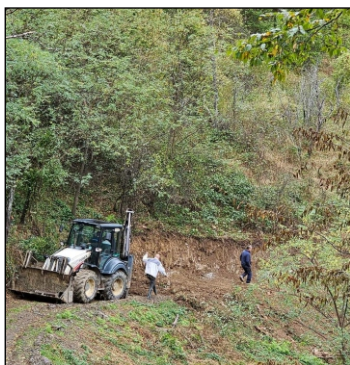
našu katoličku.

Što se tiče sigurnosne situacije nema nikakvih problema.

Sve više i više ljudi obilazi svoj rodni kraj i tako pokazuju da nisu zaboravili na svoj zavičaja, a mi se nadamo da ćemo s Božjom pomoći i ove godine ubirati samo dobre plodove zajedno sa svojim kotorvaroškim pukom.

Fra Zoran Mandić

ORAHOVA - PUT DO CRKVE I GROBLJA

Većina Hrvata Kotorvaroške Doline nije nikada bila u Orahovali, a kamoli na groblju. Razlog tomu ležao je u putu, koji vodi na to naše sveto mjesto, gdje počinjavaju naši pokojnici. Kada bi vrijeme bilo dobro, onda se moglo doći traktorom ili nekim većim vojnim

vozilom. Ukoliko bi vremenske prilike bile nepogodne, put do groblja bi bio isključivo moguć uz jednosatan hod. Nas Orahovaljane ni loše vrijeme nije spriječavalo, jer kad srce hoće, onda noge i same krenu.

Od listopada 2023. sve se promijenilo! Orahovaljani i njihovi prijatelji su krenuli u popravak puta, gdje se uključilo i veliko i malo pod vodstvom Marijana Miškića, Marina Miškića, te Nike Antunovića. U samo 21 danu uspjeli su izgraditi put do groblja.

Veliki dio grubih radova bio je gotov do 4. studenog, kako bismo taj dan mogli obilježiti Svetu Misu u 12h. U ranim jutarnjim satima počela je pristizati kolona vozila, radujući se vožnji do groblja i crkve.

Sve što je nekada trajalo cijeli dan, od 4. studenog je moguće u samo deset minuta vožnje. U jednom danu je stiglo sedamdesetak auta sa svih strana Europe. Ako dodamo prethodna dva dana, u kojima se dovezlo još tridesetak vozila, možemo reći da se povijest ispisala.

Svetu Misu je predvodio nas župnik Fra Juro Aščić, u koncelebraciji s Fra Zoranom Mandićem, i to sve uz pratnju našeg mladog zbora „ORAHOVA”. Zvuci klavijature, gitara

uz tekst „Došli smo ti Majko draga“, u mnogim očima su izazvali suze radosnice, a u drugima divljenje, jer je prvi put u povijesti održana Sveta Misa u Orahovali u pratnji zbora.

Na kraju Svete Mise Fra Juro je pročitao sva imena dobrovoljnih donatora, koji su svoje priloge uručili Marijanu Miškiću u Hrvatskoj, Marinku Paviću u Njemačkoj, te Tadiji Čakariću u Austriji.

Fra Juro se zahvalio svim nazočnima koji su pristigli iz svih sela Kotorvaroške Doline i šire, te ih pozvao na zakusku i druženje u i oko crkve. Sve to uz naše poznate pjesme, koje su nas vratile u mladenačke dane.

Ovim putem se zahvaljujemo svima!

Hvala našim fratrima i našem hrvatskom konzulu Zoranu Piličiću (iz Kotor Varoša), koji nas je posjetio tijekom izvođenja radova, te nam dao veliku podršku! Kao što dušu i tijelo treba njegovati, tako i «naš novo izgrađeni put» treba održavati. Mi Orahovaljani na proljeće ponovno stupamo našim putem, a vi nas počastite svojim prisustvom. Prilikom obilježavanja idućeg događaja u Orahovali, rado ćemo Vas ugostiti kako bismo zajednički mogli odati slavu i čast dragome Bogu.

Tadija Čakarić

ORAHOVA - upornost i volja čuda stvaraju

U velikom hrvatskom naselju Orahova u općini Kotor Varoš, prije rata živjelo je više od 1800 Hrvata, koji su živjeli u 350 obiteljskih kućanstava.

Tijekom ratnih stradanja sve su kuće uništene i devastirane, a Orahovljani raseljeni diljem svijeta.

Usprkos svim nevoljama i nedaćama, nikada se nisu odrekli niti zaboravili svoj dom i ognjište. Svojim vlastitim radom i rukama obnavljaju, grade i popravljaju porušene kuće i devastiranu infrastrukturu.

Upravo taj snažni hrvatski duh i ponos krasi i grupu Orahovljana koji već danima sami obnavljaju, grade i proširuju nekoliko kilometara puta kroz suro, šumovito i strmo brdo kako bi osigurali da njihovi mještani mogu doći do groblja i crkve, koju su, također, svojim rukama iz temelja izgradili. Usprkos teškoćama s kojima se susreću, ne odustaju i bore se dokraja.

Gledajući tu volju i želju da budu svoji na svome, svi smo im dužni pomoći u tome jer su ustrajnost i upornost jedino jamstvo pobjede i ostvarenja ciljeva.

Zoran Piličić

Dijamantni pir

Rijetko koji par može se pohvaliti da je zajedno proslavio zlatni pir od 50 godina, a dijamantni od 66 je još rjeđi.

Naši Kotorvarošani Ljubica i Ilija Petričević iz Kotorišća su ovih dana proslavili okruglo 66 godina braka. Ilija i Ljubica su u braku rodili pet kćeri i imaju osmero unučadi i sedmero praunučadi.

U bračnom zajedništvu Ilija i Ljubica proživjeli su lijepe trenutke i životne kušnje. Ratni vihor ih je odveo iz Kotor Varoša i svoj novi dom zasnovali su u Crikvenici, ali kad god imaju priliku dođu "svojoj kući".

Iliji i Ljubici želimo još puno godina zajedništva, dug i miran život uz obilje Božjeg blagoslova.

Viki

Božić u Ugandi

Kad zahladi ili se pojave prve pahulje snijega znamo da je Božić blizu. Što ako toga svega nema? U ugandi zaista i nema. Što nam najavljuje da je Božić blizu? Mise zornice, liturgijska nedjeljna čitanja sve nam to najavljuje da je Božić blizu. Pripreme počinju. Ovdje u Ugandi nema puno izvanjskih događanja- „adventa“- punih blještavila i sjaja. Advent započinjemo Devetnicom Gospi Bezgršnoj. Lijepi je prizor rano ujutro (pobožnost počinje u 6:00 ujutro) biti dio mnoštva koje je došlo u crkvu moliti i staviti se u zagovor naše

nebeske Majke. Pjesma i molitva Mariji odjekuje iz grla kako djece i mladih tako i starijih.

Posebno se djeca, u procesiji svako jutro, „guraju“ da bi bili bliže Gospi. Imaju mnogo razloga da to čine, da joj budu blizu. Prvotno je to molitva da ovog Božića bude bolje nego prije. Želja svakog djeteta je da za Božić imaju na stolu što za jesti. Posebno se šteti da taj dan za jesti imaju mesa i rižu (ili makarone). Jer druge dane tako nešto nije uobičajeno samo grah i palenta). Običaj je ovdje da u vremenu Došašća svećenik obiđe sve filijalne crkve (ima ih 28), ispovijeda i slavi svetu misu. Nije jednostavno često posjećivati filijalne crkve jer ih je puno i udaljene su. Zato je to radostan dan za njih jer je i to način pripreme za Božić. Tada su svi mještani cijeli dan u Crkvi u susretu sa svećenikom i u molitvi. Često smo i mi sestre s njima.

Sam dan Božića slavimo veoma skromno ali svečano. Misa polnoćka bude u večernjim satima ispunjena pjesmom što ju čini veoma svečanom i traje najmanje tri sata. Sam Božić je također svečan dan. Svi se trude za taj dan obući najsvečanije što imaju i izgledaju svečano. Više me puta iznenade kako unatoč tolikoj prašini i blatu i iz zemljanih kućica izvuku tako čisto odijelo.

Ali svečanost je svečanost, slavlje je slavlje i tada je to važno. Božić je. Budimo svečani. Budimo opremljeni za Boga. I neka nam Božić bude svaki dan. Božić - Emanuel „Bog s nama“.

Čestit Božić svima!

Sr. Ivka Lučić, misionarka u Ugandi

NADBISKUP MONS. TOMO VUKŠIĆ

INTERVJU

Nedavno imenovani nadbiskup koadjutor vrhbosanski mons. Tomo Vukšić u razgovoru za Katoličku tiskovnu agenciju Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine odgovorio je na brojna pitanja koja su ponajprije vezana uz njegovu novu službu.

Budući da mons. Vukšiću, zbog drugih obveza, nije bilo moguće izići u susret brojnim predstavnicima medija koji su željeli razgovarati s njim, ovaj intervju dao je Katoličkoj tiskovnoj agenciji, između ostalog, i zato što svi koji to žele mogu slobodno preuzeti ovaj razgovor u cijelosti ili samo pojedine odgovore.

I ovom prigodom upućujem Vam iskrene čestitke na povjerenju koje Vam je ukazao Sveti Otac imenovanjem

za nadbiskupa koadjutora. Malo je onih koji ne znaju tko je biskup, ali mnogi ne znaju razliku između nadbiskupa i biskupa, dijecezanskog biskupa i biskupa koadjutora te pomoćnog biskupa. Molim Vas da to malo pojasnite.

"Nabrojani pojmovi i službe, koje su uz njih povezane, same po sebi vrlo su jasne u crkvenoj dušobrižničkoj praksi, zakonodavstvu i načinu vršenja. No, vjerojatno je istina, da nisu rijetki kojima sve to ponekada i nije baš posvema jasno. Prije svega u sakramentalnom teološkom smislu nema nikakve razlike između biskupa i nadbiskupa, dijecezanskoga biskupa, koadjutora ili pomoćnoga biskupa. Oni su svi jednako biskupi.

Razlike među njima, međutim, postoje na razini

crkvene organizacije i njezina konkretnoga vodstva. To jest, na čelu svake biskupije nalazi se dijecezanski biskup i on može biti samo jedan te jedan dijecezanski biskup nikada nije poglavar nekom drugom dijecezanskom biskupu već je svaki od njih samostalan, a svi zajedno i svaki pojedinačno za poglavara imaju samo rimskoga biskupa, kojega se naziva papa. A svaki dijecezanski biskup u svojoj biskupiji može imati jednoga ili više pomoćnih biskupa.

Više biskupija u nekoj pokrajini redovito su organizirane u jednu ili više metropolija pa je jedna od biskupija istovremeno i metropoljsko sjedište i redovito je nazvana nadbiskupija, a sve ostale biskupije u odnosu na nju su sufragani. No, nadbiskup i metropolit nije izravan poglavar biskupima sufraganima, već samo koordinator u zajedničkim dušobrižničkim nastojanjima, ali ima i vrši određena prava u situacijama, koje predviđa crkveni zakon.

Postoje, međutim, neke nadbiskupije koje nisu metropoljska sjedišta. Razlozi zašto su one nadbiskupije nekada su povijesne promjene granica, crkvenih ili državnih, prije kojih su one bile nadbiskupije, a ponekada i metropoljsko sjedište, kao npr. Zadar, a razlozi mogu biti društveni u času njihova osnivanja (Bar u Crnoj Gori) ili proizašli iz kasnije nastaloga stanja (Kneževina Monaco).

Pomoćni biskupi su postavljeni, da budu od pomoći dijecezanskom biskupu u konkretnoj biskupiji ili nadbiskupiji. A biskupi ili nadbiskupi koadjutori su također to, ali u pojam „koadjutor“ uključeno je, da će on naslijediti dijecezanskoga biskupa, kada rimski biskup odluči da je vrijeme za to.

Postoji također i služba apostolskog upravitelja neke biskupije. Ona se javlja u situacijama kada jedna biskupija, iz nekih razloga, na kraće ili dulje vrijeme nema svoga dijecezanskoga biskupa, pa Sveta Stolica imenuje nekoga drugog biskupa za njezina apostolskog upravitelja. Ovo „apostolski“ upravitelj znači papinski, jer on upravlja tom

biskupijom po ovlasti pape, koji je kao vrhovni poglavar cijele Crkve, na neki način na čelu upražnjene biskupije. Takav je slučaj odavno s Trebinjskom biskupijom, a trenutno s Kotorskom biskupijom i Vojnim ordinarijatom u BiH".

Papa Benedikt XVI. imenovao Vas je prvim vojnim biskupom u Bosni i Hercegovini. Sada Vas je papa Franjo imenovao nadbiskupom koadjutorom vrhbosanskim, a bit ćete i apostolski upravitelj Vojnog ordinarijata. Koje su Vam zadaće povjerene ovim imenovanjem i kada jedno imenovanje prestaje (vojni biskup) a drugo započinje (nadbiskup koadjutor vrhbosanski)?

"Imenovanjem na novu službu koadjutora Vrhbosanske nadbiskupije prestala je služba vojnog ordinarijata, kako se obično kanonski naziva služba vojnoga biskupa. U takvim situacijama papa, imenuje apostolskog upravitelja. Čini to posebnim dekretom Kongregacija za biskupe, koja je nadležna za sve vojne ordinarijate u svijetu, te sama služba apostolskog upravitelja u kanonskom smislu započinje nadnevkom spomenutoga dekreta, osim ako je u njemu drukčije određeno.

Biskup koadjutor biva imenovan papinskim dokumentom, koji se naziva apostolsko pismo. A imenovani započinje službu kao što propisuje kan. 404 - § 1: „Biskup koadjutor preuzima svoju službu kad apostolsko pismo imenovanja osobno ili preko zastupnika pokaže dijecezanskom biskupu i zboru savjetnika u prisutnosti kancelara kurije, koji neka o tome sastavi zapisnik.“ Zakon odmah nakon toga propisuje također, da koadjutor pomaže „dijecezanskom biskupu u cjelokupnom upravljanju biskupijom i zamjenjuju ga kad je odsutan ili spriječen“ (kan. 405 § 2), no on to vrši na takav način da, sudjelujući u brizi dijecezanskog biskupa za Crkvu, svoje zadaće obavlja tako, da bude složan s njim djelom i mišlju (kan. 407 § 3)".

U svom pozdravu na svečanosti proglašenja imenovanja uputili ste, između ostalih, „posebice srdačan pozdrav i zahvala profesorima Bogoslovnoga fakulteta, bivšim i sadašnjim“ ističući da su Vam „kroz ovih tridesetak godina, zajedno s bogoslovima i ostalim studentima... pomagali rasti“. Kažite nam malo o tih 30 godina s posebnim naglaskom na početak ratnih stradanja, vrijeme izbjeglištva u Bolu i povratak u Sarajevo.

"U Sarajevo sam kao svećenik došao 1991. godine u jesen na službu profesora. Bilo je to vrijeme u kojemu se zlo rata iz Slovenije, preko Hrvatske, već počelo događati u zaleđu Dubrovnika, a u proljeće sljedeće godine prenijelo se na cijelu BiH.

U jesen 1992. godine bilo je nemoguće nastaviti

studij u Sarajevu, a nije se smjelo dopustiti da se prestane s odgojem budućih svećenika. Zato su biskupi odlučili da cijela Bogoslovija, i studenti i profesori, pođu na područje gdje nije bilo rata i tamo nastave svoj posao. Tako sam se i ja, zajedno sa svima njima, u jesen 1992. našao dominikanskom samostanu u Bolu na Braču, gdje je vrlo brzo organiziran nastavak i odgoja i obrazovanja budućih svećeničkih kandidata naših biskupija, kojima sam malo kasnije postavljen za jednoga od odgojitelja i pomagao rektorima Peri Sudari i pok. Marku Josipoviću.

Iako smo bili daleko od ratnih stradanja, to razdoblje nije bilo nimalo lako. No, posebice je bilo teško bogoslovima, koji vrlo često nisu imali pouzdane informacije ni o svojim najbližima. Stoga su odgojitelji morali imati pojačano strpljenje i razumijevanje. Pa ipak, bez obzira na brojne kušnje, kojima su bili izloženi, bili su odreda vrlo savjesni i radini. I upravo zbog tragičnih okolnosti, u kojima se živjelo, vrlo rado pamtim ozbiljnost i ljudsko sazrijevanje bogoslova te veliku gostoljubivost otaca dominikanaca.

Nakon cijele četiri godine takvoga rada i boravka u Bolu, u dogovoru s kardinalom Vinkom Puljićem, odgojitelji, bogoslovi i profesori u kasnu jesen 1996. vratili su se u Sarajevo. Naime, budući da je rat bio prestao, u međuvremenu je zgrada Bogoslovije bila obnovljena pa se u njoj moglo ponovno i bez opasnosti odgajati i studirati. Tako sam i ja nastavio posao profesora i kao odgojitelj pomagao rektoru Anti Orlovcu".

Većinu svog svećeničkog djelovanja i svoj bogoslovni teološki studij proveli ste u Sarajevu i upoznali dobrim dijelom stanje u Vrhbosanskoj nadbiskupiji, a kao svećenik Mostarsko-duvanjske biskupije od ranije ste dobro poznavali stanje u toj i u Trebinjsko-mrkanskoj biskupiji. U službi vojnog biskupa dodatno ste upoznali i cijelu Bosnu i Hercegovinu što će sigurno biti važno nakon što preuzmete službu nadbiskupa metropolita. Kada će to biti i što zapravo znači metropolit?

"Zaista sam vrlo zahvalan dragom Bogu što sam kroz proteklih tridesetak godina imao priliku na neki od načina, kao svećenik i biskup, posjetiti skoro pa sve župe u BiH. Naime, u ovom času ne mogu se sjetiti ni jedne župe kroz koju nisam barem prošao, osim bihaćkoga kraja gdje do sada nisam bio. No, ako Bog da, bit će prilike da se i taj propust popravi. I moram istaknuti da su za to najzaslužniji župnici, kojima sam vrlo zahvalan što su me pozivali.

Datum preuzimanja službe nadbiskupa metropolita nije određen. Takav datum u ovom času vjerojatno nema ni papa, koji će jedini odlučiti kada će to biti. Ničim nije

unaprijed određena ni duljina službe biskupa koadjutora, već ona ovisi o brojnim okolnostima i zato se razlikuje od jednoga primjera do drugoga. Npr. u svoje vrijeme sam u Mostaru sam bio tajnik biskupa, koji je prethodno cijelih deset godina bio biskup koadjutor.

A što se pak tiče službe metropolita, njome ravnaju pozitivni crkveni propisi, koji se nalaze u „Zakoniku kanonskoga prava“. On se nalazi na čelu crkvene pokrajine i nadbiskup je biskupije, koja mu je povjerena. Odnosno, ta je služba povezana s biskupskom stolicom, koju je odredio ili odobrio rimski prvosvećenik.

U sufraganskim biskupijama metropoliti pripada: bdjeti da se točno čuva vjera i crkvena stega i obavijestiti rimskoga prvosvećenika o zloupotrebama, ako bi ih bilo; obaviti kanonski pohod, s prije dobivenim odobrenjem Apostolske Stolice, ako to zanemari učiniti sufragana; odrediti dijecezanskog upravitelja u sufraganskoj biskupiji, koja je ostala bez biskupa, ali samo ako dijecezanski upravitelj zbog bilo kojeg razloga ne bude zakonito izabran u propisano vrijeme. A ako je ostala prazna sama metropolitanska Crkva ili metropolitanska zajedno sa sufraganskom, a dogodi se spomenuta situacija, ova vlast pripada sufraganskom biskupu najstarijem po promaknuću. Uz to, zadaća je metropolite, s pristankom većine sufraganskih biskupa, sazvati pokrajinski sabor; izabrati mjesto održavanja pokrajinskog sabora na području pokrajine; utvrditi raspored rada i pitanja za raspravu, odrediti početak i trajanje pokrajinskog sabora, premjestiti ga, produžiti i završiti te njime predsjedati; a kad je metropolit zakonito spriječen, onda pokrajinskim saborom predsjedava sufraganski biskup kojega izaberu ostali sufraganski biskupi. I naravno, metropoliti ne pripada nikakva druga vlast upravljanja u sufraganskim biskupijama.

Ipak, postoje još neke metropolitove oznake, koje su povezane s liturgijskim slavljinama. Na primjer, on može u svim crkvama vršiti svete obrede kao biskup u svojoj biskupiji, pošto unaprijed upozori dijecezanskog biskupa, ako je crkva stolna. Uz to, metropolit je obvezan u roku od tri mjeseca pošto je primio biskupsko posvećenje ili, ako je već bio posvećen, nakon kanonskog povjeravanja zatražiti osobno ili preko zastupnika palij od rimskog prvosvećenika, kojim se označuje vlast koju metropolit, u zajedništvu s rimskom Crkvom, po pravu ima u svojoj pokrajini. On se, prema odredbi bogoslužnih zakona, može služiti palijem u svim crkvama crkvena pokrajine kojoj je na čelu, ali nikako izvan nje, pa ni s pristankom dijecezanskoga biskupa. A ako bude premješten na drugu metropolitansku stolicu, metropolit je potreban novi palij".

Mnoge zanima, je li određeno kada ćete preuzeti službu upravljanja Vrhbosanskom nadbiskupijom od sadašnjeg nadbiskupa kardinala Puljića i je li to vezano uz njegovu dob te hoće li kardinal Puljić i nakon što bude umirovljen kao vrhbosanski nadbiskup biti aktivan kao kardinal i hoćete li Vi nakon preuzimanja službe nadbiskupa biti imenovani kardinalom? Podsjećam da je u Hrvatskoj kardinala Kuharića naslijedio mons. Josip Bozanić koji je kasnije imenovan kardinalom.

"Kao što sam već kazao, na pitanje o vremenu preuzimanju službe nadbiskupa metropolite u ovom času nije moguće odgovoriti. I mislim da se njime uopće ne treba opterećivati, već treba ponizno nastaviti navješćivati Evanđelje, služiti Crkvi i narodu Božjemu. Do volje Božje i dok ljudske snage služe. A što se pak tiče propisane dobi o navršениh 75 godina života, kada svaki biskup treba papi u pisanom obliku, kako se to uobičajeno kaže, staviti svoj mandat na raspolaganje, to je zakonska obveza svakoga biskupa. No taj propis ni na koji način ne obvezuje papu, već

on može odlučiti da biskup, koji je navršio spomenutu dob, i dalje nastavi svoju službu sve dok papa ne odluči drukčije. I te su situacije česte, kao što je slučaj, na primjer, u ovom času u nekim biskupijama u našoj blizini, gdje su biskupi već odavno navršili kanonsku dob, ali i dalje sretno vode svoje biskupije.

I samo da podsjetim na neke primjere iz dalje i bliže prošlosti: blaženi Alojzije Stepinac – istina, tada su na snazi bili drukčiji crkveni propisi – bio je nadbiskup koadjutor više od tri godine, dok je u novom kanonskom sustavu kardinal Franjo Kuharić ostao na službi dijecezanskoga biskupa tri godine nakon kanonske dobi; prije toga biskup Petar Čule cijelih sedam i pol godina, a kroz to cijelo vrijeme biskup Pavao Žanić je bio njegov biskup koadjutor.

Naslov i čast kardinala prvenstveno je vezana uz osobu, a ne uz službu, iako ima crkvenih služba, na primjer u rimskim dikasterijima, uz koje je povezan i naslov kardinala. Tako u ovom slučaju naslov kardinala nije vezan uz službu sarajevskoga nadbiskupa nego uz Vinka Puljića i, naravno, da on u toj časti ostaje, bez obzira koju službu vršio ili ne vršio".

Osim vremena poslijediplomskog studija i vremena provedenog u Bolu u vremenu izgnanstva Vrhbosanske bogoslovije i teologije, cijelo vrijeme proveli ste u Bosni i Hercegovini spremni služiti tamo kamo Vas Crkva šalje. U vremenu kada mnogi odlaze iz ove zemlje, postavlja se logično pitanje, je li teško imati takav stav?

"Takav stav – biti i djelovati ondje kamo me Crkva šalje – je bio moj izbor. Smatrao sam da je on jedini logičan i nikada mi nije bilo teško imati ga, iako je njegova provedba, naravno, ponekada nailazila na poteškoće. Ali čiji je život bez poteškoća!? I ako se poteškoće vidi kao izazove koje treba rješavati, a ne kao probleme od kojih treba bježati, onda se može ustrajati. Odlazio sam i djelovao, koliko sam znao i umio, u Mostaru, po Italiji i nekim drugim zemljama, najdulje u Sarajevu, na Braču, Dubrovniku i Zagrebu, i pri tomu nastojao da me ništa partikularno ne definira, ali rado sam prihvaćao da me ono obilježi, jer sam smatrao da je svako to partikularno i moje".

U Vašim nastupima primjetno je poštovanje prema različitim institucijama, narodima, ljudima..., a posebno prema onima na koje ste upućeni u svakodnevnom življenju i suradnji. Dobiva se dojam da su mnogi, među kojima i nemali broj osoba koji obnašaju odgovorne službe pa i dobar broj medija, zaboravili na poštovanje drugoga pa i onda kada je različit u mišljenju, vjerovanju, pripadnosti, naciji... Zašto?

"Poštivanje drugih osnova je i zahtjev pristojnosti. To usvojiti i primijeniti stvar je dobrog odgoja i ljudske

zrelosti. I najviše je na testu u kontaktu i suradnji s onima, koje se svakodnevno susreće. A pri tomu znati se iskreno radovati zbog tuđeg uspjeha, i to otvoreno pokazati, te imati razumijevanja ako netko ne uspijeva i pomoći mu da napreduje, sastavni je dio humanizma i pokazatelj stupnja osobne zrelosti. Jer, imati neki unutrašnji osjećaj poštivanja, a ne očitovati ga konkretno, isto je kao nabaviti lijep dar za nekoga i umotati ga na krasan način, a nikada mu ga ne darovati.

Važno je to kako za odnose među pojedinim ljudima tako i među svim kolektivitetima: narodima, državama, Crkvama i vjerskim zajednicama. Važno je znati, da su dostojanstvo i prava drugih moja obveza i zadaća. Kao što su moje dostojanstvo i prava njihova obveza i zadaća. I to vrijedi jednako za prava pojedinaca kao i za kolektivna prava. Te dvije razine dostojanstva i osnovnih prava se prožimaju na takav način, da su međusobno vrlo ovisne. Naime, dostojanstvo svakoga kolektiviteta – na primjer naroda, Crkve ili vjerske zajednice – poštuje se u mjeri, u kojoj se poštuje dostojanstvo i prava pojedinoga čovjeka, pripadnika toga kolektiviteta. Tako je poštivanje osnovnih ljudskih prava pretpostavka i uvjet za poštivanje kolektivnih prava, koja su opet čovjekova prava. Naime, čovjek nije individualna stvarnost, neovisna o drugima, nego je on osoba, bitno označena odnosima s drugim osobama i jednako bitno obilježena pripadnošću zajednici: narodnoj, vjerskoj, društvenoj.

Slazem se da je zaborav ovih velikih i važnih pravila česta pojava u društvu u kojemu živimo. Posebice je u krizi njihova konkretna primjena. Sve to postaje dodatno važno u složenim društvima kao što je, na primjer, BiH. Različitost je u takvim društvima njihova osnovna oznaka. I koliko god ta različitost jest, može i treba biti obogaćenje, vrlo često se ta ista različitost, zbog nedovoljnoga međusobnog poštivanja i uvažavanja, može pretvoriti u veliku zapreku za izgradnju društvene sloge. To se čini kroz nepoštivanje dostojanstva i prava drugih osoba i kolektiviteta, a osobito kroz apsolutiziranje i nametanje svojih pojedinačnih ili grupnih interesa, što se najčešće zasniva na većoj moći pojedinaca ili na snazi statističke ili demografske nadmoći, a to onda rezultira nepravednom uzurpacijom političke i gospodarske moći, dominacijom većine, fingiranom demokracijom, nepoštenim prisvajanjem društvenih dobara sa strane jednih i stvarnom ugroženošću drugih, te nezadovoljstvom, frustracijama, pobunama i u konačnici odlascima ljudi prema društvima u kojima se misli, da će njihova prava biti poštivana".

U svom nastupnom pozdravu na dan objave imenovanja često ste upotrebljavali riječi zahvale. Čini se da smo mi u Bosni i Hercegovini zaboravili biti zahvalni: ponajprije Bogu, zatim onima koji su nas rodili, odgajali, pomagali, koji s nama žive, surađuju do onih koje voze tramvaje, autobuse, peku kruh... Treba li proći ijedan dan bez riječi: hvala?

"Što bi bio bilo tko od nas bez tolikih darova i usluga, koje nam daju Bog i ljudi. A neke od njih, kao što je život na primjer, ničim ni najmanje nismo zaslužili. Stoga je zahvalnost jedno od osnovnih pravila pristojnoga ponašanja. Dapače, kažu da je neki mudar čovjek kazao: 'Biti zahvalan za sve dobro što imaš u svom životu je temelj sveg izobilja.'

Stvarno je zemlja puna dobrote Gospodnje, kako pjeva biblijski pjesnik, a ta dobrota se događa i daruje nam se po djelima dobrih ljudi. I kad to ne bi bila istina, život ljudi na zemlji jedva da bi bio moguć. No ponekada se ima dojam, da se to zaboravlja i nedovoljno se uočava blagoslove, kojima smo obasuti. Stoga često izostaje radost zbog onoga što jesmo i što imamo, a nameće se neka vrsta tjeskobe zbog onoga što još nemamo. U tom smislu kao vrlo poučnu i ljekovitu misao u svoje vrijeme sam pročitao židovsku pučku izreku: „Bilo mi je žao mene jer nisam imao cipele, dok nisam vidio čovjeka koji nema noge.”

Zahvalnost je izraz poštenog odnosa i prema istini, da nam drugi čine dobro, vrše usluge i poklanjaju ljubaznost. Neka zanimanja su spomenuta u postavljenom pitanju, no iza tih pojmova stoje konkretni ljudi, koji to svakodnevno rade. Čine nam dobro i osiguravaju život sebi i svojim obiteljima. I navikli smo se da je tako te su svi, na osnovu toga, stekli moralnu sigurnost, pa se prema tom pravilu i ponašaju. I tko to ne uviđa, ima mnoge probleme, ponajprije sa samim sobom. Zato je zahvalan čovjek izraz istine i velik blagoslov za svoju okolinu. I obratno, posvema se slažem sa starim rimskim pjesnikom, koji je kazao: „Zemlja ne proizvodi ništa gore od

nezahvalnoga čovjeka.“

I kao vojni biskup nastavili ste živjeti skromno u prostorijama Vrhbosanskog bogoslovnog sjemeništa? Niste dobili svoju rezidenciju, a većinu vojnih kapelana dobili ste od kolega dijecezanskih biskupa i franjevačkih provincijala. Ipak, ne djelujete nezadovoljno i ne čuju se riječi prigovora i žaljenja. Molim Vas da nam nešto kažete na tu temu.

"Prije dvadesetak godina sam pročitao vrlo dugi razgovor s pokojnim teologom i kardinalom Yvom Congarom, svećenikom dominikancem. On je taj intervju dao iz invalidskih kolica, jer se više nije mogao kretati. A budući da je, usprkos tom fizičkom nedostatku, djelovao zadovoljno i još uvijek mnogo radio i pisao, sugovornik ga je pitao kako to uspijeva. Congar mu je na to odgovorio tako, što je na samoga sebe primijenio jednu pomalo grubu sliku, pa si dopuštam ponoviti ju ovdje. Kazao je sugovorniku otprilike ovako: Jeste li ikada vidjeli psa, kojemu nedostaje jedna noga? Istina, šepa bez jedne noge i još bolje bi trčao, da ih ima sve četiri, ali i na preostale tri vrlo dobro se snalazi i ne žali se.

Tako nekako sam se trudio ponašati i ja. I pri tomu od velike mi je pomoći bila Congarova pouka. Hvala mu!

U svom poslu i poslanju „trčao“ sam na onomu što sam imao i koliko mi je, u postojećim okolnostima, bilo moguće. I istina je, nikada nisam ni pomislio žaliti se zbog toga što živim, u nekom smislu, kao podstanar. To je, ustvari, bila jedina mogućnost, jer državna vlast nije izvršila svoje obveze iz međunarodnog ugovora, koji je potpisala sa Svetom Stolicom. No, u tom „trku na tri noge“ ljubomorno sam pazio, da ni u jednom trenutku ne trpi duhovno dobro i dostojanstvo vjernika, kojima smo poslani, da se čuva sloboda i ugled Crkve te mogućnost vojnih svećenika da djeluju kao dušobrižnici.

Pri tomu su mnogi rado priskakali u pomoć: biskupi, provincijali i svećenici, rektori i njihovi suradnici u Bogosloviji, profesori i studenti na Fakultetu i, moram to ovdje posebice naglasiti, brojni dobri ljudi u Ministarstvu obrane i Oružanim snagama.

Kažu da se pesimista žali na vjetar, optimista čeka da se smiri, a realista prilagodi jedra i plovi. Trudio sam se biti ovo treće. U našim okolnostima sve drukčije ne bi bilo razborito. A žaliti se nije imalo nikakva smisla niti bi bilo koristi, jer se ništa ne bi promijenilo na bolje, već bi samo izazivalo ponižavajuće sažaljenje. Međutim, na jasan način sam, u razgovorima i u pisanom obliku, mnogo puta podsjećao predstavnike državne vlasti, a ponekada i crkvene supotpisnike ugovora, na obveze koje je država preuzela, a nije izvršila, niti pokazuje nakanu da to učini".

Na kraju od srca zahvaljujem za Vašu otvorenost tijekom ovog razgovora i molim Vas za kratku završnu poruku onima koji budu čitali ove retke.

"Osim onoga što sam kazao u govoru na dan proglašenja, što je moja osnovna poruka, još jednom srdačno pozdravljam sve svećenike, redovnike, redovnice i vjernike laike. Draga braćo i sestre, u okviru svojih mogućnosti, stavljam vam se na raspolaganje. Naše zajedničko poslanje je naviještanje Evanđelja radi vječnoga spasenja i porasta Crkve Kristove, radi poštovanja dostojanstva i prava svakoga čovjeka i naroda, jačanja dobrote, rada za opće dobro i izgradnje društvene sloge. Pri tomu, mi svećenici smo pozvani biti evangelizirani evangelizatori i ponizno biti svjesni da smo, po svom poslanju, dužnici svima, kako poučava Drugi vatikanski sabor".

I drugo, zbog mnogo razloga treba opetovati važan nauk Crkve glede društvenoga djelovanja njezinih članova. Naime, budući da će ljudima u našim krajevima, pa i brojnim katolicima, trebati još dosta vremena dok zažive prava demokracija i zdravi pluralizam, i osobito da sazrije razumijevanje mjesta i poslanja katoličkih vjernika laika, svećenika i same Crkve u demokratskom društvu, korisno je ponoviti da, prema nauku Katoličke Crkve, na razini konkretnoga djelovanja, mogu postojati različite političke stranke u kojima katolici – posebice u parlamentarnom zauzimanju – mogu djelovati, ali uvijek po savjesti i slobodno, kako bi ostvarili svoje pravo i obvezu i doprinosili izgradnji općega dobra, a da sama ta različitost razmišljanja i djelovanja ni na koji način ne dovodi u pitanje njihovu autentičnu kršćansku pripadnost i identitet. (usp. Kongregacija za nauk vjere, „Doktrinalna nota o nekim pitanjima vezanim za sudjelovanje katolika u političkom životu“, br. 3). Pri tomu,

svećenik je svima njima jednako duhovni pastir i navjestitelj Evanđelja. Dapače, njegova je zadaća pojačano tražiti i poučavati upravo one, koji su se najviše udaljili od kršćanskoga nauka i moralnih načela.

Isto tako, dok prihvaća i uvažava pravo na različitost, zbog svoga poslanja i nadležnosti, Crkva se ne podudara i ne poistovjećuje ni s kojom političkom zajednicom ili strankom niti se veže uz bilo koji društveni sustav. To zato što je Crkva zajednica vjere i spasenja, znak i ujedno čuvar transcendentnosti ljudske osobe i poslana je propovijedati svakom čovjeku, svakoj političkoj zajednici i sustavu. Stoga su politička zajednica i Crkva, svaka na svom području,

neovisne jedna o drugoj i samostalne. To pak nikako ne znači, da su posvema odvojene ili, ne daj Bože, suprotstavljene. Ustvari, obje su, iako s različita naslova, istovremeno u službi istih ljudi, te su zato pozvane na dogovornu i dragovoljnu suradnju radi općega dobra i u korist čovjeka, koji je mjesto njihova susreta i razlog suradnje (usp. Drugi vatikanski sabor, "Pastoralna konstitucija Gaudium et spes o Crkvi u suvremenom svijetu", br. 76)", izjavio je nedavno imenovani nadbiskup koadjutor vrhbosanski mons. Tomo Vukšić.

herrcegovina.info

SVETIŠTE GOSPE OLOVSKE

DRUGE ŽUPE

Svi poštujemo Blaženu Djevicu Mariju, hodočastimo u njezina svetišta i molimo njezin zagovor. Jedno od najstarijih Gospinih svetišta u Bosni i Hercegovini je u Olovu. Kako bismo ga upoznali, u našem Glasniku ćemo objaviti u nekoliko nastavaka Malu monografiju i hodočasnički vodič Svetišta Gospe Olovske, koja je objavljena 2023. godine.

Mala monografija i hodočasnički vodič

Olovo se prvi put spominje u pisanim dokumentima godine 1382, a u to je vrijeme baš započelo u Bosni intenzivnije iskorištavanje i trgovina olovnom rudom.

Očigledno je da je naziv mjesta nastao po rudnicima olova i po trgovini olovom. Bilo je toga metala i po drugim rudnicima u Bosni, ali u okolici Olova olovo je bilo kvalitetnije i mekše: tzv. „plumbum dulce”, za razliku od „plumbum durum” iz Srebrenice.

U 14. i 15. stoljeću trgovina olovom iz Bosne bila je razvijena osobito preko Dubrovnika. Bilo je dana kada su u Dubrovnik stizale karavane od 300 konja natovarenih olovom, koje je uglavnom potjecalo iz rudnika u okolici Olova ili barem putevima koji su vodili preko Olova. Zbog toga se Olovo razvilo u veliko rudarsko naselje i trgovački centar s unosnom carinom, a ona je pripadala posjedu kneza Pavla

Radinovića (+1415), od kojega se razvila plemićka obitelj Pavlovića.

U 15. stoljeću Olovo je dobilo i tvrđavu koja je nazvana Olovac. Ona je i za vrijeme turske vladavine služila za 10 vojnu posadu. S nje se moglo dobro kontrolirati sve što se zbiva u dvorištu crkve, budući da se nalazila na vrhu stožastog brijega u neposrednoj blizini crkvišta, sa sjeverozapadne strane. Sada su zidovi tvrđave posve zarasli, a ostao je naziv lokaliteta „Gradina”.

Srednjovjekovno i „osmansko“ Olovo bilo je cijelo na lijevoj obali Bioštica i Krivaje, na području koje se danas zove Gornje Olovo. Kada je, koncem 19. stoljeća a početkom austrougarske vladavine u Bosni, izgrađena željeznička pruga Zavidovići – Han Pijesak, koja prolazi kroz Olovo, započelo je izgrađivanje naselja i u dolini rijeka gdje se sada razvio suvremeni gradić. Gornje Olovo je sada samo jedna četvrt Olova.

Sve do 16. stoljeća stanovništvo Olova i okolice sačinjavali su najvećma bosanski Hrvati katolici. Uz njih su se najprije doselili Sasi kao rudari, zatim razni trgovci i obrtnici iz Dubrovnika i Dalmacije. Od tada se struktura postupno sasvim mijenja. Postoji podatak iz godine 1616, da je u Olovu bilo 135 katoličkih kuća i 44 muslimanske. Tih godina u dopisima vlasti više se ne potpisuje knez, nego kadija. U 18. i 19. stoljeću katolici posve iščezavaju iz Olova i njegove okolice.

Stanje se nešto promijenilo dolaskom austrougarske vlasti u Bosnu, ali doseljenici u Olovu bili su većinom državni službenici i radnici s obiteljima.

Sada, u samom gradu Olovu ima šest katolika, dok ih u bližim selima nema nikako. Dakle, Olovo je izrazita dijaspora. Najbliže katoličko selo Očevija udaljeno je 15 km, a pastorizira ga svećenik iz Olova. Smisao opstanka i održavanja Gospine crkve jest, uz vjernost prošlosti, u tome da bude na služenje hodočasnici.

Ipak, u Olovu stalno rezidira svećenik te slavi nedjeljnu misu u ljetnom računanju vremena u 11 sati, a u zimskom računanju vremena u 10 sati. Pri tom je svakodnevna misa u jutarnjim satima ili po dogovoru s čuvarom svetišta u koje drugo doba dana.

POVIJEST SVETIŠTA DO GODINE 1704.

Crkve-svetišta ili crkve-prošteništa, kojima dolaze hodočasnici, i prije su se činjenično razlikovale od ostalih crkava. S novim crkvenim zakonikom to je i pravno utvrđeno (Kan. 1230-1234). Crkva Gospe Olovske je takvo svetište: sada se ubraja u najstarija marijanska svetišta u Hrvata i uopće na Balkanu.

HODOČASNIČKA CRKVA

Prvi podatak, koji ukazuje na to da je olovska crkva narodno svetište, jest zabilježba u dubrovačkom ljetopisu za 10. travnja 1454. godine i glasi: „(...) izmiri se Herceg Stjepan s Dubrovnikom, sa ženom Jelenom, sinom Vladislavom te sa svojim zetom, bosanskim kraljem. Ovom se izmirenju obradovaše oba zeta, a obje kćeri njegove, Katarina i Marija, poslaše darove Gospinoj crkvi u Olovo.” Povjesničar fra Dominik Mandić, vrlo dobar poznavalac prošlosti Bosne i Hercegovine, usuduje se ustvrditi: „Brzo nakon osnutka, olovska crkva je postala najglasovitije svetište Marijino u hrvatskim zemljama.”

Za osvajanja Bosne po Turcima, olovska crkva i samostan ipak nisu stradali. Crkva je stajala još 240 godina i, koliko se zna, baš kroz to vrijeme hodočasnička je aktivnost postigla vrhunac. „Čini se da su stanovnici Olova, zbog rudarstva i nekih zanata koji su u vezi s rudarstvom, uživali kroz izvjesno vrijeme i neku naklonost turskih vlasti koje su ih, kao majstore i zanačije, trebale. Tako se tek može protumačiti što su se olovski katolici mogli održati sve do početka 18. stoljeća u sredini koja im je iz vjerskih razloga u stvari bila potpuno nesklona pa čak i neprijateljska.”

Franjo Varadinac, u djelu Pastor bonus objavljenom u Mlecima 1679. godine, svjedoči: „Olovskoj Gospi hodočaste ne samo katolici iz Bosne i Dalmacije, nego i inovjerci iz Bugarske, Srbije i Albanije, i to radi čudesnih ozdravljenja. Tri mjeseca traje sezona za hodočasnike a vrhunac je svečanosti na Veliku Gospu. Uoči blagdana, na sam blagdan pred podne i navečer propovijedaju po dva propovjednika, jedan u crkvi, drugi pred crkvom. Redovito dolazi bosanski biskup i osobno propovijeda. Svi se katolici-hodočasnici ispovjede i pričeste; i to javno pred crkvom naočigled Turaka. Osmanlijske vlasti znadu za svečanost i uvažavaju je: propisano je da gvardijan službeno najavi svečanost civilnoj vlasti i zatraži janjičarsku stražu koja će čuvati red.”

I ovaj, kao i drugi dokumenti iz 17. stoljeća, govori o procesiji iz olovske u drugu crkvu koja je udaljena više od sat hoda. Navode, da bi se formirala procesija sa svijećama i bakljama u noći između 13. i 14. kolovoza, da se u toj procesiji nosila čudotvorna Gospina slika uz molitve i pjesme, da su se svečanosti odvijale uz tu drugu crkvu, a onda bi se na dan 15. kolovoza vraćala slika opet u procesiji hodočasnika. Slično bi se ponavljalo i o Maloj Gospi.

Ovakva praksa mogla je nastati iz praktičnih razloga. Prvo, prostor oko crkve u Olovu je skučen: u sadašnjoj konstelaciji, na taj prostor ne može stati više od pet tisuća ljudi. Postoji naime podatak da je na glavnoj svečanosti 1610. godine bilo oko 15 tisuća vjernika.

Nastavit će se ...

Groblje Slatina

Prvi put u životu dolazim na Slatinsko groblje od točka. Točak – pojilo pamtim iz dječjih dana jer smo svraćali na vodu putujući do crkve ili na povratku. To je za nas već bilo predgrađe ili „još malo do crkve“.

Na parkiralištu ima auta. I u groblju naroda. Pale svijeće, mole se. U grupicama tiho pričaju, obnavljaju sjećanja. „Čiji je ovo grob?“ „Mog čovjeka, on je ovdje već 15 godina“ „Kome to pališ svijeću?“ „Mami i tati“. Lijep i skroman spomenik. Curu sam poznao, čaču nisam. „A gdje je ukopan fra Mato Rogić?“ „Eno tamo“ pokažu mi. Prekrižim se i pomolim. Korak do svećeništva. Poginuo radeći na miješalici od struje. „Koliko bi mogli biti staro ovo groblje?“ „oko 60 godina. Moj čača prodao njivu a kupac dio

poklonio za groblje“. Prije toga neki su se kopali u Čepku, neki u Baštini. Supruga pokopana u Čepku, kad je osnovano groblje, prokurator Mato u Slatini.

Fra Zoran, vidno zadovoljan brojem misara „U ime Oca i Sina i Duha Svetoga“. Naši su pokojni ponosni na naše okupljene, na naše molitve. A molitve su uzajamne „Mi za njih, oni za nas. Skrušene molitve nikada previše. Hvala svima na dolasku, sretno tko putuje. Hvala Svevišnjem na ovako lijepom danu“

Ja nadodajem da je bilo dosta slatinskih zetova pa i njima hvala. I Slatincima da budu ponosniji na svoje groblje i svoje pokojne,

jer groblja su važan dio rodnog kraja.

A nema raja bez rodnoga kraja!

Mato Marka Pejavića

PČELAR - koristan hobi

Pčele smo upoznali prije nego smo kušali med. Trčeci po travi bosonogi, stalni smo na cvijet. Baš na tom cvijetu je bila pčela. Počinje plač. „Dođi teti da tete izvadi. Nije to ništa“. I nije baš. Prvi med smo prstima lizali po tanjuru. Nije ga baš bilo u izobilju. Ispod štale smo našli mrtve pčele i znali smo da ih moramo uništiti da dođu do meda. Kasnije su pretjeravali iz jedne košnice u drugu. Ipak naprednije. „Dođi u Indiju (kuće pod samim vrhom brda) pustila se Ilija pčela.“ Stvarno dođem brzo. Did sve spremio. Na grani 3 m visoko, visi roj. Lagano 3 dima cigare i puhni u

roj, škarama odsijeci dio grane iza roja, ovaj prednji jednom rukom drži a drugi reži.“ I evo roja dole na stolu. Dok smo popili kavu one su se smjestile u trnku. „Već rade.“ Važno je ne biti nervozan, ne bojati se. Pčele preko znoja osjete i tada nastaju problemi“ – priča did Mato.

I tako je počelo. Prvi savjeti od dida, zatim priručnici, pčelarski glasnici, predavanja, učenja. Valja prepoznati je li pčela bolesna, gladna, žedna, ima li dovoljno ispaše. Naučio je buraz Ilija pratiti legla, praviti košnice, satne okvire, proširivati košnice, vrcati, skladištiti, poklanjati ali i prodavati med. U boljim godinama znade ga biti i preko tone (1000 kg) „Morat ću početi smanjivati, ne stigne se. Trideset košnica još nekako ide. Valja stići do Kupe, običi često, ponekad svaki dan.“ – priča buraz.

Bez želje, volje, strasti, nema pčela, meda, oprašivanja i tako velikog zadovoljstva kad sve uspije. Kao i u svakom poslu.

Hvala Svevišnjem na pčelama! Hvala zauzetim pčelarima na trudu“

Savjet mlađoj generaciji da u sebi probude pčelara.

Mato Pejavić

PS Hrana leži tu do nas. Valja ju prepoznati, malo obraditi i ubrati. Važno je imati volje i znanja. Židovi i Egipćani više uberu u pustinji nego neki narodi na plodnim oranicama. SAPIENTI SAT! (PAMETNOMDOSTA!)

Tragična sudbina Rajke iz Kotor Varoša

Ovo je priča iz davnih vremena. Nije dospjela do onodobnih novina, jer se one nisu bavile pojedinačnim ljudskim nesrećama, nego se dugo i s jezom prepričavala i prenosila u mojoj porodici. Imena u njoj su autentična – jer svi su akteri odavno mrtvi, svisnuli od bola i nesreće – samo se naziv mjesta ne spominje, premda će ga bolje upućeni lako naslutiti. Riječ je o malenoj rudarskoj kasabi, u kojoj je živio i svoje zemaljske vijekove provodio dio moje šire porodice, kod kojih smo često išli u goste.

Janez Kolšek zvani Đuzo, mehaničar po zanimanju, radio je, kao i svi drugi, u rudniku. Posao mu i nije bio tako težak. Lakše je raditi na održavanju mašina i strojeva, nego negdje na sedmom horizontu kopati ugalj. Oženio je Rajku, negdje od Kotor Varoša, radnicu u menzi. Devet mjeseci kasnije, taman po redu, čaršijskom i svakom drugom, rodi im se sin Jakov, kojeg će svi zvati Jakica. Đuzu, koji je po prirodi bio mekši i osjetljiviji nego što podneblje dopušta, rođenje djeteta dodatno je lišilo nužnoga ljudskog opreza, obzira i muškog samopoštovanja. Rugali su mu se kako za Jakicom trčkara niz kaldrmu, sve pazeći da dijete ne padne i ne odere koljena. Dok su zavijale sirene, a sve muško i žensko, staro i mlado, kao bez duše trčalo prema rudniku, gdje se dogodila nesreća u kojoj je izginulo stotinu dvadeset i osam rudara, on nije išao s njima, nego je sve treperio nad Jakicom po avliji, jer je dijete prethodne večeri povraćalo. Ljudi su to vidjeli, i nisu Đuzi oprostili. Nije kod nas običaj da očevi nad sinovima tako bdiju. Majke još i nekako, ali očevi nikako. U kakva će čovjeka takvo dijete izrasti?

Jakica je bio opčinjen upaljačima. Kad bi otac palio cigaretu, njemu bi se oči zažagrole, i sve bi ruke pružao prema

plamenu. Đuzo bi mu onda davao upaljač da se igra. Mater bi to ljutilo. Nije za dijete da se igra vatrom! A mali nije ni petu napunio kad je već znao stručno ukresati plamen na očevom vojnom engleskom upaljaču-benzincu, što ga je Đuzo za skupe novce otkupio od nekoga starog partizana, kojeg je upoznao u zeničkoj bolnici, kada je bio na operaciji slijepog crijeva.

Janez Kolšek zvani Đuzo i njegova Rajka gradili su poviše Kolonije kuću. Oboje vrijedni, a u njega zlatne ruke. Sve je sam znao, nikakvi mu majstori nisu trebali. Ljudi ga odgovali. Nije šala kuću sagraditi, a vrijeme je takvo bilo, godina 1968, kad je po kasabi samo država gradila, i poneko boljestojeći. Tek će se sedamdesetih i radništvo osmjeliti da gradi. Đuzo će zadugo biti prvi.

Iskopao je dobre, duboke temelje, kao pravi temeljiti Slovenac, na njima podrum, a povrh podruma lijepu i prostranu prizemnicu. Sve to bez ičije pomoći. Gore će ići još jedan sprat, a možda i drugi, kad za to dođe vrijeme. Ljudi su gledali, jedni se čudili, drugi mu zavidjeli, a treći su govorili, ili su to govorile rudarske udovice, da ovo ne može na dobro izaći.

Nakon što je sretno izlio ploču, Đuzo će, radi izolacije, preko ploče staviti premaz od katrana. Zakuhao je, sve po propisu, u crnoj metalnoj bačvi katran, i onda je, opet sasvim sam, premazao ploču budućeg doma. Jakica je stajao sa strane i gledao. Divio se ocu, ili mu se nije divio, ko će ga znati. Dječakovim mislima i osjećajima bolje se ne baviti. I dok se premaz sušio, Đuzo je negdje otišao, ili da nakon rada zapali cigaretu, a dječak koji je uvijek išao za njim, prvi put je ostao sam. Možda mu se u pamet zavuklo to da je na tom mjestu nešto opasno i zabranjeno, možda ga je zabavljalo što je otac zaboravio da mu uzme upaljač, koji mu je prethodno dao na igru.

Što se dalje događalo nemoćuće je rekonstruirati. Možda je Đuzo htio zapaliti cigaretu, pa mu nije bilo upaljača, a možda je primijetio da mu nema sina. Plamen je bio kao ognjena kruna na kući, a usred plamena šestogodišnji Jakov Kolšek, iznenađena pogleda, s upaljačem koji nije ispuštao iz ruke. Događaj u kojem je stradao jedan dječak u kasabi je snažnije odjeknuo od one nesreće u kojoj je izginulo stotinu dvadeset i osam ljudi. Rudarska nesreća nešto je od čega se strepi, ali i što se očekuje, na što se zajednica priprema, i svaki muž i svaka žena u zajednici. Ovo je bilo nešto na što se niko nije pripremao. I ovdje je postojala pouka, baš kao u Starom zavjetu. I postojao je krivac, koji će okajavati sve svoje i sve

njihove grijehe.

Tri se sedmice u sarajevskoj bolnici Jakica rastavljao od duše. Bilo je to taman dovoljno vrijeme da u Boga prestanu vjerovati oni koji su u Boga vjerovali, i da počnu vjerovati oni koji u Njega nisu vjerovali. Sprovod je bio ogroman, kakav nije u kasabi viđen za tako malenim kovčegom. Kovčeg je bio bijel kao kuhinjski kredenac. Ni jedno ni drugo nisu plakali. Bili su prestravljeni više nego ožalošćeni. Niko se nije usuđivao suditi o tome šta je u njihovim dušama.

Rajka i Đuzo nisu više imali djece. Započeta kuća nikad nije dovršena ni useljena. Zarasla u šiblje i nevolju stajala je nad čaršijom sve dok jedne godine, krajem

sedamdesetih, nisu stigli bageri i sve to raznijeli i raščistili. Na tom je mjestu podignuta petospratnica, s novim rudarskim stanovima. U to vrijeme Đuze više nije bilo. U zimu 1973. srušio se mrtav nasred ulice. Upravo se vraćao s posla. Rajka se vratila svojim u Kotor Varoš. Govorila je da ide čuvati bratovu djecu.

Bilo ih je koji su govorili da je otac kriv, jer je sinu davao da se igra upaljačem. A bilo ih je i koji su govorili da je kriv, jer ga je ostavio samog na građevini. Oni koji su se plašili Boga ili sudbine, nisu govorili ništa, nego su žalili Đuzu Kolšeka i njegovu Rajku.

Miljenko Jergović

ZDRAVLJE

Ljekaruša fra Jure Marčinkovića

Misli uzrokuju bolesti

I stil života i stres i psihičko stanje i naše misli sudbonosno utječu na razvoj bolesti. Nema liječenja bez pravilne prehrane, mnogo svježeg voća i povrća, manje mesa, a više ribe, što manje životinjskih masti i bjelančevina, više biljnih masti i bjelančevina, osobito maslinova ulja. Uz to se treba svaki dan kretati barem pola sata, smanjiti stres na minimum i moliti se Bogu. Molitva umanjuje stres i mijenja naše misli, poručuje fra Jure.

**POTIŠTENOST (depresija)
PITANJE**

Imam tešku depresiju, zatvaram se postupno u sebe, stid me rodbine i društva, a bojim se otići liječniku. Što da radim?

ODGOVOR

Duša je u nama nešto nevidljivo, ona je naša bit, naša osobnost, osnova tjelesnoga i psihičkoga života. Ona nas usmjerava u onome što mislimo, osjećamo i činimo. Bez nje bismo bili nerazumna životinja.

Ona je naše ja. Ali gdje je ona u našem tijelu, to nitko ne zna. Jedno je sigurno: ona nije neka stvar, nema određenog mjesta.

Duša je „osobno, duhovno počelo života koje oblikuje tijelo” (Aristotel). „Čovjek nije ni sama duša, ni samo tijelo, nego istodobno i duša i tijelo” (Aurelije Augustin), tj. sastoji se od duše i tijela. Tijelo je tvar (materija), a duša je njegova bivstvena oblikovnica (supstancijalna forma). Duša „sjeđinjuje tijelo; znak je toga što se tijelo raspada kad duša odstupi” (Toma Akvinski). Duša je nematerijalni dio čovjeka, bestjelesno duhovno biće koje oživljava čovječje tijelo, prožima ga. Ona misli, uviđa, razabire, osjeća, želi. Na smrti se dijeli od tijela i do Sudnjega dana živi sama, uživajući nagradu ili trpeći kaznu za svoja djela. Bog je izravno stvara „ulijevajući” je u začetak (to se zove produševljenje) i otada živi vječno kao životno počelo u čovjeku. Ona je nevidljiva (duhovna) i besmrtna, ne propada kad se tijelo odvaja smrću, ne seli se ni u kakva druga bića, jedna je i jedinstvena svakom ljudskom biću i ponovno će se ujediti s tijelom u konačnome uskrsnuću.

Duša nam daruje radost,

zadovoljstvo i optimizam. No, ona može biti i blokirana i tada postajemo bolesni. Prema Svjetskoj zdravstvenoj organizaciji, potištenost je danas na četvrtom mjestu po učestalosti svih bolesti. Depresija je postala narodna bolest, i to s tendencijom stalnog uspona. Nedavno je pisao jedan ruski psiholog kako su crkve i ispovjedaonice sve praznije, ali zato su psihijatrijske ordinacije sve punije. Statistike kažu da se samo u posljednjih 15 godina depresija povećala 70 posto. U industrijskim zemljama, gdje vlada blagostanje, svaki deseti muškarac oboli od duševnih bolesti. Žene obolijevaju dvostruko češće od muškaraca. U 2008. depresivnu epizodu, sama ni uz pomoć obitelji, nije mogla prevladati 2.621 osoba u Hrvatskoj nego je zbog toga bila smještena u bolnicu.

Osim depresije postoje i druge duševne bolesti, primjerice demencija, ovisnosti, psihoze, manija, fobije, shizofrenija, poslijetraumatski stresni poremećaj (PTSP) itd. Često mi mnogi pišu i pitaju: kako mogu znati da sam depresivna? Što to čini moju dušu bolesnom? Kako se očuvati od depresije? Razara li stres moju dušu?

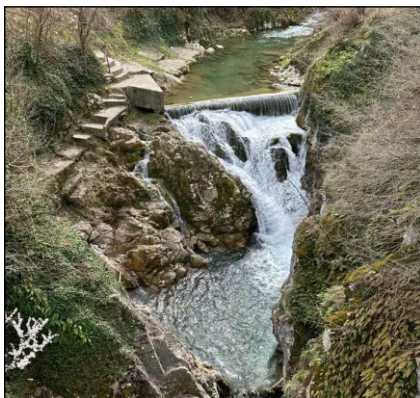
Nastavit će se...

Antun Jarm

S

Stjepan u prvotnom, grčkom obliku glasi Stéfanos, zatim latinski Stephanus. Prevedena s grčkog riječ znači vijenac, kruna, napose pobjednički vijenac, Stjepan je čovjek koji na glavi nosi pobjednički vijenac. Ime Stjepan pojavljuje se u mnogo oblika: Stipo, Stipan, Stijepo, Stevo, Stjepko, Štetan, Štef, Pepa, a u ženskom rodu Stjepanka, Stjepka, Štefica, Štefa, Pepica... i u prijevodu, kao neka vrsta narodnog imena: Krunoslav, Kruno, Krunoslava, Kruna. Englezi i Nizozemci kažu Steve, Steven; Nijemci imaju Stefan, Steffe; u Francuza je Étienne; u Talijana Stefano; a u Mađžara Istvan, Pista.

Dvojica poznatih svetaca nose ime Stjepan. Oba su štovana u našim područjima. Najpoznatiji se slavi na "drugi dan Božića", 26. prosinca. Bio je jedan od sedmorice đakona u počecima Crkve, to znači skrbnika za siromašne u zajednici. Podaci o njegovu radu i mučeništvu zabilježeni su u novozavjetnoj knjizi, Djelima apostolskim. Židovske su ga starješine, razjareni njegovim riječima i ugledom u narodu najprije uhitili i dovukli pred svoje Veliko vijeće. Lažno su ga optuživali da je govorio bogohulne riječi protiv Mojsija i protiv Boga. Stjepan se brani. To je vijećnike još više

razljutilo: izveli su ga izvan grada i pogubili kamenovanjem. Umirući, bilježi Sveto pismo, Stjepan je klicao: "Gospodine, ne uzmi im ovo za grijeh!" Sudbina mu je bila vrlo slična Isusovoj. Slavi se kao prvi kršćanski mučenik za vjeru. Ikonografija prikazuje Stjepana kao mladića odjevena u đakonsku dalmatiku, s mučeničkom palmom u jednoj ruci a s kamenom, znakom "oruđa" kojim je ubijen, u drugoj. U našim je krajevima poznat i sveti Stjepan, ugarski kralj. Spomendan mu je u nas 16. kolovoza, u Mađžarskoj 20. kolovoza. Rođen je potkraj prvog tisućljeća (oko. godine 975) u Esztergomu. Krstio ga je najvjerojatnije praški biskup Adalbert, koji je uvelike radio na pokrštanju Mađžara. Bio je oženjen bavarskom kneginjom Gizelom s kojom je imao sina Emerika. Proglasio se kraljem i 1001. okruno krunom koju mu je poslao papa Silvestar II. S pravom se može reći da je bio najveći mađžarski državnik. Dao je pokrstiti Mađžare. Godine 1001. osniva nadbiskupiju Esztergom, zatim desetak drugih biskupija i više samostana. Tako se Mađžarska uključila u europske kršćanske narode. Od nomada koji su ugrožavali cijelu Europu organizirao je državu u političkom, socijalnom i vjerskom pogledu, koja je više stoljeća bila štit Europi od barbarskih azijskih osvajača. Umro je 20. kolovoza 1038. u Esztergomu, pokopan je u Székesfehérváru, u bazilici koju je sam utemeljio, a 1087. proglašen je svetim (kanoniziran). Budući da su Ugarska, Hrvatska, Slavonija i Dalmacija bile "zemlje krune sv. Stjepana", njegovo je štovanje rašireno u sjevernoj Hrvatskoj. Po crkvama možemo i danas naći njegov kip ili sliku: u odori viteza s kraljevskim plaštem i krunom i

kraljevskim znakovima jabukom i žezlom. - Na dan 2. kolovoza u kalendaru je sveti Stjepan I. papa. Upravljao je crkvom u 3. stoljeću.

Suzana. "Najstarija" Suzana jest ona iz Svetoga pisma staroga zavjeta. K nama je ime došlo iz latinskog jezika. U originalnom, hebrejskom, ime zvuči Šušan i u Prijevodu znači ljiljan, dakle Ljiljana. Također Ljerka, od lijer - ljiljan, prema grčkoj riječi leirióeis - nježan. Englezi ime skraćuju u Susie, Susy; Mađžari u Zsuzsi. U hrvatskom području može još biti i Suzica, Suza, Suska, Sana, Sanja, Sanjica.

U dodatku Knjige proroka Danijela opisuje se legendarna "Suzana Čista". Ona je žena bogataša Jojakima, i to vrlo lijepa. Dok se kupala u svom vrtu, prikradaju joj se dva požudna starca. Kad ona odbije njihovo napastovanje, počinju joj prijetiti. Povrijeđeni njezinim odbijanjem, osvećuju joj se optužbom da su je zatekli u preljubu s nekim mladićem u vrtu pod stablom. Po starozavjetnom zakonu preljub što su ga posvjedočila dvojica svjedoka (a bili su to "stari, ozbiljni ljudi"), kažnjavao se smrću, kamenovanjem. Danijelova knjiga navodi: "Suzana povika iza glasa: 'Bože vječni, ti koji poznaješ tajne, koji znaš sve prije negoli se zbude, ti znaš da su lažno svjedočili protiv mene. I evo umrijet mi je, a da ne učinim ništa od onoga što je njihova pakost izmislila protiv mene.' Gospodin usliši njezin vapaj. Dok su je vodili u smrt, probudi Bog sveti duh mladog momčića Daniela. On povika iza glasa: 'Ja sam čist od krvi njezine!' Sav se narod okrenu prema njemu i zapita: 'Što si to kazao?' Stade posred njih i reče: 'Tako li ste ljudi, sinovi Izraelovi? Bez istrage i

bez uvida u istinu osudiste kćer Izraelovu? Vratite se u sudnicu, jer lažno ovo svjedočile protiv nje.' Sav se narod brzo vrati, a starješine mu rekoše: 'Dođi, sjedi među nas i reci nam, jer tebi Bog daje starješinstvo!'" (Dan 13, 42-50). Sada nemili slučaj uzima u ruke i konačno prosuđuje mladi Danijel, i to tako da odvojeno ispituje starce. Traži od svakoga da kaže pod kojim je to drvetom bilo. Jedan je odgovorio da je bilo pod jednim, drugi pod sasvim drugim. Njihova je zloća otkrivena, oni su, kao lažni svjedoci, kamenovani, a Suzana opravdana.

Temu su - kao pobjedu nevinosti nad grijehom - obrađivali

ikonografi već u prvim kršćanskim vremenima: na sarkofazima i u katakombama, katkada i u simboličnoj formi: kao janje na koje navaljuju dva vuka. Od renesanse česta je tema "Suzana u kupki" kao općenita scena ljepote ženskog tijela. Ova Suzana nije povijesna osoba nego legendarni lik i zapravo simbol pobjede pravde nad klevetama. Zato u kalendaru i nema fiksnog datuma; ponekad ćemo je naći ipak u našem kalendaru (prema u kalendaru Istočne Crkve) 19. prosinca. Ima, međutim, nekoliko svetica toga imena: 24. svibnja spomendan je svete Suzane, koja je s drugim ženama i djecom umrla mučeničkom smrću u

Rimu u 2. stoljeću; 12. srpnja spomendan je Suzane Cibioja, Japanke, mučenice u Nagasakiju (obješena gola, za kosu!), proglašena je svetom godine 1867.; 19. rujna sveta je Suzana, đakonisa, mučenica iz 4. stoljeća; a 11. kolovoza spomendan je Suzane, djevice i mučenice, kojoj su odrubili glavu godine 304. zajedno sa svetim Tiburcijem. Tako današnje Suzane mogu sebi po volji birati jedan od nadnevak za vlastiti imendan. Mnoge Ljiljane odabiru za svoj imendan blagdan Bezgrešnog začeca blažene Djevice Marije, 8. prosinca.

nastavit će se...

Larin kutak

Međunarodno takmičenje u pisanju pisama održava se svake godine prema uputstvu Svjetskog poštanskog saveza (UPU), na temu koju odredi UPU. Ovogodišnja tema glasila je "Zamislite da si super junak i tvoja je misija učiniti ceste širom svijeta sigurnijima za djecu. Napiši pismo nekome i objasni koje bi ti super moći bile potrebne u postizanju misije".

Svečana dodjela nagrada za 52. Međunarodno takmičenje za najljepše pismo 2023. godine održana je u Sarajevu. U prelijepom ambijentu Hotela Evropa, BH Pošta je kao domaćin dočekala sve nagrađene učenike iz Bosne i Hercegovine, te im je u sklopu svečanog programa dodijelila vrijedne nagrade. Ovo takmičenje svake godine zajednički organizuju tri javna bh. poštanska operatera - BH Pošta, Pošte Srpske i HP Mostar, a ovogodišnji domaćin manifestacije bila je BH Pošta.

Treće mjesto i nagradu od 200 KM, mobilni telefon i druge poklone osvojila je Lara Andrijević, učenica OŠ "Sveti Sava" Kotor Varoš. Larina nastavnica Velida Popović nagrađena je sa 100 KM i drugim poklonima.

Cilj ovog takmičenja je podsticanje pismenosti i kreativnosti kod mladih osoba, kao i upoznavanje sa poštanskim uslugama i njihovoj važnosti u svakodnevnom životu čovjeka, ali i druženje i međusobno upoznavanje učenika osnovnih škola širom BiH.

Pismo objavljujemo u cijelosti

Dugo nisam znala kako početi pisati ovo pismo jer pročitah da se trebam obratiti nekome. Kako da se obratim nekome? Kako da se obratim jednoj osobi ili samo hiljama ljudi? Ja želim da se obratim svima!

Poštovani svijete!

Ja sam djevojčica čija težina je bar sedamdeset puta manja od težine prosječnog automobila koji je bar sto puta teži od mog brata, a to isto vozilo je teže čak teže i od moje bake možda i trideset puta. To me dovelo do strašnih misli. Ako ja mogu da nosam mačku od koje sam teža možda deset puta. Šta jedan automobile može da uradi meni? Kakav strah je bez ikakve najave i potpuno razarujuće stigao i zavukao se negdje gdje bi trebali biti leptirčići? Baš kad pomislim da je otišao ja opet predem ulicu i shvatim da je još prisutan.

Koja super moć mi treba da taj strah otjeram? Trebaju mi sve super moći za koje je svijet ikad čuo! Moram biti "najmnogosnažnija" znam, znam da nije gramatički ispravno ali da kažem najsnažnija. Slogaću vas slogaću jer moja mala leđa trebaju natprirodnu snagu da se borim protiv zvjeri koje se kreću na četiri točka. Trebam imati najmnogobistriji vid. Bolje je da ja ugledam ove zvijeri nego one mene. Trebam biti najmnogobrža, jer sam ja ta koja treba da bježi ako jahači ovih zvjeri neće ili ne mogu da ih zaustave, jer znate, nekad su ljudi koji upravljaju ovim zvjerima pod dejstvom napitaka zbog kojih dobiju još veću moć a ja se tada pretvorim u mrava. Trebam biti najmnogohrabrija da samo pristupim ulici. Treba mi neki veliki kist čija boja se nikad ne gasi, da obnovim svu

onu horizontalnu signalizaciju pogotovo onaj lijepi veliki natpis ŠKOLA.

Iskreno da ti kažem svijete, ali nemoj ovo nikome reći, kod moje škole se to davno obrisalo, ma više se i ne sjećam da li je ikad bilo. Ima pješački prelaz, podsjeća me na kosu jedne divne bake u komšiluku, boja je odavno odlučila da je napusti pa sad samo negdje postoje male tačke nekadašnjeg sjaja. Koliko mi samo moći treba! Samo dok razmišljam osjećam se nemoćno. Ne mogu se odlučiti koja moć mi je najpotrebnija, zapravo znam, to bi bio super plašt. Plaš kojim mogu sakriti svu djecu ovog svijeta od strašnih zvjeri, posebno onu djecu čije nogice ne mogu, ne da budu brze, nego uopšte da stoje. Onu djecu čiji vid ne da nije dobar, nego ne stignu da vide strašnu silu koja ih pokosi. Onu djecu koja tamo gdje ja osjećam strah, oni osjećaju najmnogostrašnji strah na svijetu. Sada se obraćam samo djeci, molim odrasle da ne čitaju!

Dragi moji drugari,

Vi koje poznajem a i vi koje ne poznajem, vi koji ste moje boje kože, a i vi koji niste, deblji i mršaviji, dječaci i djevojčice moram da vam kažem jednu jedinu super stvar vezanu za ovaj svijet prepun saobraćajnih problema. Super je što je naš dragi Djeda Mraz odlučio da putuje uz pomoć irvasa. Ja mislim da je pokušao druga sredstva prevoza, možda motorne sanke i odjednom ga je stigao pijani vozač i svi naši pokloni su završili u kanalu. Ne mogu da ne pomislim da je pokušao i sam da vozi zvijer pa je zapao negdje jer se naši putevi zimi ne čiste. Ko bi znao šta se desilo, ali je odlično što je našao irvase. Izgleda da oni bolje razumiju propise od ljudi.

Poštovani svijete!

Skoro osam milijardi ljudi ne treba da bude super junak, nego treba da samo POŠTUJE PROPISE što me opet dovodi do super moći koje nemam, a to je super moć koja će natjerati svakog čovjeka da poštuje propise!

Božićne radosti

Bijeli prozor otvaraš,
Prva pahulja tvoj obraz kvasi
Brijeg je bijel,

BOŽIĆ DOLAZI

S neba kao zvrkovi
Pahulje viju,
Okreću se, poskakuju, prevrću se i smiju.
Zimska čarolija sada je tu,
Kaputi i šalovi spremni su za put.

Dragi naši prijatelji, obitelji i kumovi
Budite nam humani, veseli i složni,
Jer Božić je tu da smo svi u zdravlju i slozi.

Lara Andrijević

Činjenice o ekologiji koje će vas iznenaditi

Svijet mnogo toga zna o ekologiji, održivosti resursa, problemima s globalnim zatopljenjem, problemima sa smećem i slično, ali što se dogodi kada se to znanje pretoči u dijeljenje svakodnevnih, naoko manje važnih informacija? Tada mnogi od nas ostaju bez teksta i u nevjerici jer nisu nikada mogli zamisliti koliko je velik čovjekov utjecaj na prirodu i koliko je čovjek zapravo štetan za nju. U nastavku teksta otkrijte kako ljudi utječu na planet, što se sve s planetom događa i koji utjecaj naša svakodnevna djela imaju na prekrasnu prirodu oko nas.

Šokantni brojevi koji će vas iznenaditi

1,8 kilograma Naoko mali broj, 1.8 je broj koji nam govori koliko kilograma smeća u prosjeku napravi svaki čovjek na Zemlji. Pomnožite li ovaj broj s brojem stanovnika na našoj planeti dolazite do šokantnog broja koji govori koliko su ljudi nemarni prema svom okolišu.

200 odlagališta smeća Ne, ovo nije broj trenutnih odlagališta smeća već broj najvećih svjetskih odlagališta smeća koja su davne 1995. godine zatvorena jer su bila puna. To znači samo jednu stvar, a to je da je otvoren isti ili još veći broj novih velikih odlagališta koje punimo smećem.

1 autobus Kada bi se 40 vozača automobila odlučilo prestati voziti osobnim automobilom i odlučilo početi koristiti

javni prijevoz njih 40 bi stalo u jedan autobus. To zapravo govori o tome koliko bi se smanjila emisija štetnih plinova kada bi ljudi manje koristili osobne automobile.

35% energije 35% je broj koji označuje koliko energije trošimo u kući. Svako domaćinstvo potroši 1/3 ukupno potrošene energije na svijetu.

1/3 vode Ovaj broj je vrlo šokantan jer govori da svjetska populacija na ispiranje toaleta troši čak 1/3 ukupno potrošene vode u svijetu.

17 stabala Ako još niste počeli reciklirati papir krajnje je vrijeme da počnete jer i vi možete sudjelovati u zaštiti prirode svojim djelima. Najbolji primjer za to je otkriće da se stvaranjem jedne tone recikliranog papira NE sruši 17 stabala.

5 milijardi Aluminij je jedan od najviše korištenih metala, a njegova je najveća upotreba u obliku konzervi. Svake godine stanovnici Zemlje iskoriste oko pet milijardi aluminijskih konzervi i naprave isto toliko aluminijskog otpada.

5 milijuna tona Nadasve šokantni broj od pet milijuna ukazuje na to koliko uništavamo naša prekrasna mora i oceane jer ovaj broj označuje broj tona nafte koja svake godine završi u oceanima i morima. Ovako velika količina nafte negativno utječe na biljni i životinjski svijet pod vodom te ima posljedice i na nas.

500 godina Ovo je broj koji pokazuje broj godina potreban da se razgrade neke tvari u prirodi. Tako na primjer 500 godina traje razgradnja plastike i konzervi u prirodi. Papiru je potrebno tek šest mjeseci i nije toliko opasan za prirodu pa je bitno da se ljudska vrsta što više prebaci na korištenje proizvoda od papira umjesto plastike.

4 litre Ovaj mali broj se ne čini jako opasnim, ali ako govorimo o 4 litara običnog motornog ulja koje se ispušta u vodu tada govorimo o potencijalnim milijunima litara zagađene vode.

Izvor: <https://zastita-prirode.hr/ekologija-i-okolis/cinjenice-o-ekologiji-koje-ce-vas-iznenaditi/>

HUMOR.HUMOR.HUMOR.HUMOR.

Priveli Marka u policijsku stanicu pa mu uzimaju podatke:

-Ime?
-Marko.
-Prezime?
-Marković.
-Rođen?
-Jesam.

Dva bolesnika užitaju i komentiraju:

-Ovaj čaj je grozan – kaže prvi.
-Nije to čaj, to je kava – usprotivi se drugi.
-Tko želi još juhe? – upita kuharica.

Doktore, pas me ugrizao za uho!
Jeste li ga dezinficirali? – upita doktor.
Nisam. Odmah je pobjegao.

Ulazi baka u autobus i kaže kondukeru:
-Joj sine, ja stvarno nemam novca za autobus, može jedno jaje?

Konduker:

-Može bako, ulazi!

Tako baka i drugi dan. Trećeg dana isto, a konduker joj kaže:

-Može bako ulazi, ali nemoj mi više donositi jaja.

Dolazi baka četvrti dan i u ruci nosi kokoš. Ulazi u autobus i kaže kondukeru:

-Mjesečna!

Kornifleks

Brz i ukusan kolačić, zgodan za razna slavlja

Potrebno je:

250 g margarina

250 g šećera

5 supenih žlica meda

100 g čokolade

150 g sjeckanih oraha

250 g kornfleksa.

Priprema: Margarin, šećer, med i čokoladu otopiti na srednje jakoj vatri.

Skloniti sa vatre, pa umiješati orahe i kornfleks. Dobro promiješati pa izliti u nauljen pleh. Ravnomjerno rasporediti i pritisnuti do željene visine. Kada se ohladi i stegn, rezati u štangice ili druge oblike.

Marcipan

Umutiti: 3 jajeta, 6 šalice (od crne kave) šećera, 4 šalice ulja, 4 šalice nule brašna, 4 šalice mlijeka, 2 šalice oraha mljevenih, 1/2 praška za pecivo.

To ispeći i vruć kolač zaliti vrućom kremom.

Krem sačiniti : lagano prokuhati : 4 kašike vode, 4 kašike šećera, 1/2 margarina, 5 šalice oraha i 3 rebra čokolade.

Nema raja bez rodnoga kraja!